

Erhvervsret C – EUX

Vejledning / Råd og vink

Ministeriet for børn, undervisning og ligestilling – Styrelsen for uddannelse og kvalitet 2015

Alle bestemmelser, der er bindende for undervisningen og prøverne i de gymnasiale uddannelser, findes i uddannelseslovene og de tilhørende bekendtgørelser, herunder læreplanerne. Denne Vejledning/Råd og vink indeholder forklarende kommentarer til nogle af disse bestemmelser, men indfører ikke nye bindende krav. Desuden gives eksempler på god praksis samt anbefalinger og inspiration, og den udgør dermed et af ministeriets bidrag til faglig og pædagogisk fornyelse. Citater fra læreplanen er anført i kursiv.

Denne vejledning relaterer sig specielt til brug af erhvervsret C på finansuddannelsen på EUX, hvor faget er obligatorisk. På andre merkantile uddannelser er faget et valgfag.

Indholdsfortegnelse

1. Identitet og formål

1.1 Identitet

Jura og faget erhvervsret

Ved jurastudierne under de samfundsvidenskabelige fakulteter på universiteterne indgår den erhvervsretlige forskning og undervisning i obligations-, formue- og tingsretten. Ved de erhvervsøkonomiske studier, specielt ved handelshøjskolerne, er forskning og undervisning samlet under selvstændige institutter for erhvervsret.

Det fremgår af læreplanen, at ” Erhvervsret er et juridisk fag, der omfatter viden om de generelle retslige principper og et bredt felt af erhvervsrettet lovgivning. Erhvervsret giver viden om de erhvervsrettede love og om, hvordan disse på én gang skaber muligheder og sætter rammer for den internationale og markedsorienterede virksomhed.”.

Et samfund reguleres af en lang række spilleregler. For at kunne agere som en god demokratisk samfundsborger er det nødvendigt at have indblik i de etiske, moralske og retlige normer, som regulerer vores samfund, og som den enkelte borger skal handle i forhold til.

Juridisk metode

Den juridiske metode kan opfattes som juristens arbejdsredskaber. Den kan karakteriseres som de retlige principper, der altid bør føre den, der skal tage stilling til et juridisk problem, på rette vej. Metode betyder ”vejen ad hvilken”, og den juridiske metode er således juristernes vej til retfærdigheden.

Retten er både regler samt håndhævelse af disse. Det er disse to sider, reglen og dens konkrete brug, der gør det nødvendigt at spørge: hvordan bærer jurister sig ad, når de foretager de foranstaltninger, der skal til for at komme fra lovens abstrakte regel til den konkrete afgørelse.

Metoden bruges både, når et konkret retsspørgsmål skal løses, og når der er behov for at finde frem til en løsning, som egner sig som en almen regel for fremtidige konflikter.

Da erhvervsret skal vise eleverne, hvor vigtigt det er, både at løse og at forebygge konflikter, er den juridiske metode velegnet til at opfylde ovennævnte kriterier. Eleverne bliver i stand til at få et overblik over, hvilke kilder (love, bemærkninger, retningslinjer, o. lign.) der skal anvendes for at få det relevante materiale til brug for en konkret sagsbehandling, og herefter blive i stand til at anvende kilderne korrekt og effektivt.

1.2 Formål

Eux-forløbet gennemføres med vægt på erhvervsrelaterede perspektiver. Eux-forløbets studiekompetence givende sigte realiseres inden for virksomheds- og samfundsøkonomiske fagområder i kombination med fremmedsprog og andre almene fag. Forløbet skal udvikle elevernes evne til faglig fordybelse og deres forståelse af teoretisk viden som redskab for analyse af virkelighedsnære forhold.

Undervisningen i erhvervsret kan bidrage hertil dels via fagets almindennende karakter og funktion, og dels ved fagets fokus på virkelighedsnære problemstillinger for private og virksomheder.

Fagets formål er beskrevet i læreplanen som følger: "Gennem undervisningen i erhvervsret C skal eleverne udvikle evnen til at reflektere over juridiske problemstillinger i relation til virksomheden, både nationalt og internationalt. Endvidere skal eleverne gennem undervisningen udvikle evnen til at identificere erhvervsretlige problemstillinger gennem forståelse af de juridiske grundprincipper, der gælder i et demokratisk retssamfund. Endelig skal eleverne udvikle evnen til at inddrage faglig metode i forbindelse med problemstillinger omkring forebyggelse og løsning af retlige konflikter.". Fokus kan her særligt ligge på den finansielle sektors særlige lovkrav og i undervisningen kan der fordelagtigt tages udgangspunkt i den situation rådgivere i den finansielle sektor er i, og den konfliktforebyggelse der ligger i kendskab til juraen.

Fagets dannelsesperspektiv understreges af arbejdet med en række situationer, modeller og teorier, som giver eleverne mulighed for at forholde sig kritisk reflekterende over eget forhold til medmennesker, virksomhedens handlemuligheder og samfund.

2. Faglige mål og fagligt indhold

2.1 Faglige mål

Fagets mål og faglige indhold kan beskrives med overskrifterne: Retsfilosofiske, etiske og internationale aspekter, nationale og internationale retskilder, juridisk metode, privatretlige problemstillinger, forholdet mellem virksomheden og dens ansatte samt retsforfølgning.

Retsfilosofiske, etiske og internationale aspekter

"Eleverne skal kunne redegøre for de retsfilosofiske, etiske og internationale aspekter".

At eleverne skal kunne redegøre for de retsfilosofiske, etiske og internationale aspekter betyder, at eleverne skal kunne forklare og karakterisere de motiver og baggrunde, der ligger til grund for såvel national som internationale retskilder. Det forudsætter viden om aspekter omkring forhold mellem etik, moral og jura. Navnlige vil det i den finansielle sektor være naturligt at inddrage rådgiverrollens afvejning mellem rådgivning og salg til kunderne.

Nationale og internationale retskilder samt juridisk metode

"Eleverne skal kunne redegøre for aspekter omkring nationale og internationale retskilder".

Arbejdet i den finansielle sektor kræver at eleverne kender til hvilke områder hvor man kan forvente at lovgivningen er forskellig fra land til land og være i stand til at hjælpe kunderne og den finansielle sektor til at få den rette rådgivning. At eleverne skal kunne redegøre for aspekter om retskilder betyder, at eleverne skal kunne forklare og karakterisere sammenhængen mellem nationale og internationale retskilder. Begrebet juridisk metode indarbejdes samtidig hermed. Det forudsætter viden om de retsfilosofiske, etiske og internationale aspekter.

Privatretlige problemstillinger

"Eleverne skal kunne anvende juridisk metode til analyse og vurdering af dansk privatretlige problemstillinger i forholdet mellem virksomheden og dens omverden".

At eleverne skal kunne analysere og vurdere privatretlige problemstillinger betyder, at eleverne skal kunne opdele en given problemstilling systematisk, og at eleverne skal kunne tage stilling til de privatretlige problemer i forhold til den givne problemstilling, herunder skal eleverne kunne karakterisere og forklare de juridiske konflikter. Endvidere skal eleverne kunne identificere de retsregler, der skal anvendes for at løse en given konflikt. Ligeledes skal eleverne kunne fortolke og analysere bestemmelsernes anvendelse i forhold til en given konflikt, og kunne tage stilling til og argumentere for valget af en given løsning. Endelig skal eleverne kunne tage stilling til, hvorledes fremtidige konflikter kan undgås. Dvs. at kunne anvende retsreglerne præventivt, således at fremtidige retskonflikter ikke opstår.

Forholdet mellem virksomheden og dens ansatte

"Eleverne skal kunne diskutere og vurdere ansættelsesretlige problemstillinger".

At eleverne skal kunne diskutere og vurdere ansættelsesretlige problemstillinger betyder, at eleverne skal kunne argumentere for og tage stilling til forskellige aspekter omkring forebyggelse og løsning af konflikter, der opstår mellem den ansatte og virksomheden. Her tænkes især på problemer inden for funktionærloven, men tillige anden lovgivning, der regulerer ansættelsesret i almindelighed.

Retsforfølgning

"Eleverne skal kunne diskutere aspekter vedrørende retsforfølgning".

At eleverne skal kunne diskutere aspekter vedrørende retsforfølgning betyder, at eleverne skal kunne argumentere for de aspekter og de grundlæggende regler, der regulerer retskonflikter mellem skyldnere og fordringshavere. Eksempler hentes fortrinsvis i den finansielle sektor. Det forudsætter,

at eleverne opbygger viden om de retskilder, der regulerer såvel individualforfølgning som universalforfølgning. Her tænkes hovedsagligt på retsplejeloven og konkursloven

2.2. Kerne stof

Fagets kerne stof er jf. læreplanen: Retlig regulering og retskilder, erstatning uden for kontrakt, produktansvar, kontraktens indgåelse, forbruger aftaler, markedsføring, køb og salg af varer, nationalt og internationalt, samt tjenesteydelser, international privatret, forbruger køb, kreditaftaler, kreditsikring, herunder pant og kaution, it-jura, ansættelsesret, retsforfølgning.

Et fagligt stof kan beskrives ved de genstandsfelter (fænomener) og de problemstillinger, eleverne beskæftiger sig med i undervisningen. I afsnit 2.1 er de problemstillinger eleverne skal beskæftige sig med beskrevet sammen med en beskrivelse af fagets mål.

2.3 Supplerende stof

Det fremgår af læreplanen, at ” Eleverne vil ikke kunne opfylde de faglige mål alene ved hjælp af kerne stoffet. Det supplerende stof er konkrete sager, der perspektiverer og uddyber de faglige mål omkring de erhvervsretlige problemstillinger.”.

Det supplerende stof skal perspektivere og uddybe det eksisterende kerne stof og dermed udvide elevernes horisont. Der kan ikke inddrages nye stofområder under dette.

Supplerende stof defineres i faget erhvervsret C ved enten at tilføje nye genstandsfelter til eksisterende stof eller ved at tilføje nye problemstillinger til eksisterende stof. Bevæger eleverne sig samtidig ud i nye genstandsfelter og nye problemstillinger, er der tale om nyt stof.

Supplerende stof kan således tilføres undervisningen ved at anvende nyhedsstof eller baggrundsstof i sammenhæng med en behandling af givne emner i undervisningen.

Som eksempel på supplerende stof kan nævnes:

- Forsikring som supplement til erstatning og produktansvar
- Afsætningskanaler, f.eks. handelsagenter og kommission som supplement til fuldmagt
- Konkurrence- og kundeklausuler som supplement til ansættelsesret
- Domstolene som supplement til retsforfølgning
- Overdragelse/belåning af købekontrakter som supplement til køb og kreditsikring Hæftelse og gældsordninger som supplement til kreditsikring
- Start af egen virksomhed/innovation som supplement til hæftelse og kreditsikring
- Beskyttelse af persondata på internettet som supplement til E-handel.

Det er en konsekvens af, at fagene rejser hver deres problemstillinger, eller at fagene bidrager med mellem fag vil ofte i sig selv tilføje faget supplerende stof i krydsfeltet mellem de to fag, som har hver deres metoder og modeller til håndtering af problemstillingerne, hvorved der givet opstår forskelle og ligheder, styrker og svagheder, perspektiver m.fl. på det faglige stof.

Eksempler og cases indenfor finansuddannelsens kompetenceområder kan skabe sammenhæng mellem faget og EUX-forløbet generelt.

3. Tilrettelæggelse

3.1 Didaktiske principper

De didaktiske principper for faget er i læreplanen beskrevet som følger ” I erhvervsret arbejdes med aktuelle juridiske problemstillinger, idet konkrete sager analyseres ud fra en helhedsorienteret synsvinkel. Der inddrages juridisk teori, således at eleverne får mulighed for at redegøre for virksomhedens juridiske beslutninger og adfærd i en virkelighedsnær kontekst. Undervisningen skal i størst muligt omfang inddrage elevernes erfaringsgrundlag. Det induktive undervisningsprincip har en central plads i tilrettelæggelsen af undervisningen. Gen- nem en induktiv baseret undervisning fremmes elevernes evne til at strukturere, formulere og formidle et fagligt ræsonnement.”

Undervisning ud fra et induktivt undervisningsprincip er karakteriseret ved, at den er tilrettelagt med udgangspunkt i et virkelighedsnært materiale. Når man tager afsæt i Endvidere karakteriseres tilrettelæggelsen af undervisningen ved, at eleverne i høj grad inddrages i planlægningen og som aktører i undervisningen. Undervisningsmaterialet vil i forbindelse med emneundervisningen i erhvervsret ofte være autentisk, f.eks. domme og afgørelser, enten i hel form eller i en tilrettet form, således at de passer til elevernes niveau. Materialerne vil beskrive nogle forskellige begivenheder og problemstillinger, der finder sted i en virksomhed, mellem virksomheder indbyrdes eller individet contra virksomheden.

3.2 Arbejdsformer

Elevforudsætninger og elevdeltagelse

Elevernes indflydelse på undervisningen skal integreres i hele forløbet, såvel hvad angår valg af supplerende stof, samspil med andre fag.

Som det fremgår af EUX-bekendtgørelsen §4A, skal undervisningen tilrettelægges under hensyntagen til elevernes forskellige evner og forudsætninger og den konkrete gruppes erhvervsuddannelse. At der bevidst skal arbejdes med differentieret undervisning betyder, at der ved undervisningens tilrettelæggelse skal tages hensyn til elevernes forskellige læringsstrategier, forskellige erfaringer også fra arbejdsmarkedet, forskellige baggrunde i øvrigt og forskellige interesser i forhold til fagets emner og problemstillinger.

Arbejdsformer og læring

Det fremgår af læreplanen, at ” Undervisningen skal tilrettelægges med variation og progression i valget af arbejdsformer. Endvidere omfatter undervisningen mundtligt og skriftligt arbejde med opgaver omkring afgrænsede juridiske problemstillinger.

En undervisers fornemste opgave er at skabe mulighed for, at eleven selv lærer at lære. Underviseren skal ikke nødvendigvis gennemgå alt stof. Jo mere eleven er engageret, desto højere

er indlæringseffekten. ”Det er den, der arbejder, der lærer.” Så enkelt kan indlæringseffekten ofte beskrives med denne action-learning sætning. I enhver læring er handlingen vigtigere end ord og at forstå helheden i et system er en forudsætning for at forstå de enkelte delelementer.

Variation og progression

Det fremgår af læreplanen, at ”Undervisningen tilrettelægges med variation og progression i valget af arbejdsformer”.

I erhvervsret vil variationen i undervisningen omfatte forskellige arbejdsformer i det mundtlige og skriftlige arbejde med udgangspunkt i forskellige typer af faglige problemstillinger og forskellige grader af elevdeltagelse. Den faglige progression i undervisningen følger af, at de faglige problemstillinger udvides, at der arbejdes med flere genstandsfelter, og at konteksten bliver mere kompleks og virkelighedsnær. Den læringsmæssige progression følger af, at undervisningen tilrettelægges med stigende grad af elevstyring, med projektførelse som eksempel på undervisningsforløb med høj grad af elevstyring.

Mundtligt arbejde

En varierende og progressiv undervisning styrker samtidig uddannelsens studieforbedrende sigte, og elevernes selvstændighed, evne til ræsonnement, generalisering og abstraktion udvikles som en naturlig følge. Undervisningen skal derfor lægge vægt på forståelse, analyse og vurdering. Det betyder, at der ikke skal lægges vægt på gold udenadslære, men på faglig argumentation f. eks. i forbindelse med fremlæggelser i undervisningen. Progressionen i det mundtlige arbejde relaterer sig specielt til graden af lærerstyring, men naturligvis også til graden af abstraktion og kompleksitet i emnevalget.

Skriftligt arbejde

Der er ingen krav om uddannelsestid til det skriftlige arbejde. Skolen beslutter, om faget skal tildeles elevtid til skriftlighed ud over timerne. En skriftlige dimension kan være med til at fremme undervisningens varierende og progressive karakter. Inden for afgrænsede problemstillinger udvikles elevernes evne til selvstændigt arbejde med juridisk metode og teori i forbindelse med problemformulering, dataindsamling, beskrivelse, analyse, vurdering og konklusion.

Som afslutning på et emneområde kan der arbejdes med diverse tests til træning og evaluering af elevernes færdigheder i forhold til fagets metode og teori.

3.3 It

Det fremgår af læreplanen, at ” Undervisningen tilrettelægges under hensyn til, at it indgår som et fagligt og pædagogisk værktøj.”

Det skal fremhæves, at med it i erhvervsret forstås to forskellige elementer:

– Et informationsteknologisk værktøj, som eksempelvis skal anvendes i forbindelse med juridisk informationssøgning, hvor dette er relevant i forhold til den aktuelle undervisningssituation.

Endvidere er det relevant, at eleverne sættes i stand til at anvende præsentationsprogrammer, såvel som konferencesystemer, som kan anvendes til kommunikation og læring både internt og eksternt og i forholdet elev/lærer og i elevernes indbyrdes forhold.

Fortrolighed med juridisk informationssøgning vil endvidere være nyttig i elevernes fremtidige virke, og som borger i et retssamfund.

De retsregler der regulerer lovgivningen på alle relevante områder:

- Generelle oplysninger om krav til markedsføring på internettet
- Oplysningspligt inden aftaleindgåelse
- Elektronisk aftaleindgåelse
- Elektronisk kommunikation
- Køb på internettet
- Betaling via internettet
- Udsendelse af elektronisk markedsføringsmateriale
- Behandling af personoplysninger
- Markedsførings rettet mod unge under 18 år
- Ophavsret på internettet

It kan således med fordel anvendes såvel som informationsteknologisk værktøj som via de retsregler, der regulerer lovgivningen på de nævnte områder. Samtidig åbner det virtuelle læringsrum for nye måder at lære på og giver større mulighed for tilpasning af undervisningen til den enkelte elevs læringsbehov og forudsætninger.

3.4 Samspil med andre fag

Det fremgår af læreplanen, at ” Dele af kernestoffet og det supplerende stof vælges og behandles, så det bidrager til styrkelse af det faglige samspil i uddannelsen. Faget indgår i samspil med andre fag omkring internationale problemstillinger og i et samspil med de samfundsvidenskabelige fag i forbindelse med erhvervsretlige og generelle juridiske problemstillinger”.

Ved samspil med andre fag flyttes fokus til en fælles problemstilling eller et fælles genstandsfelt, som man ønsker at fordybe sig i. Dette gælder også i forhold til elevens valgte uddannelse, der i videst muligt omfang inddrages i behandlingen af fagets problemområder . Fagene indgår med deres teori i den grad, de egner sig til at formulere løsninger på problemstillingerne eller i den grad, fagets teori egner sig til at forklare de fænomener, eleverne skal beskrive.

Samspil mellem fagene kan være relevant med henblik på at forbedre læringskvaliteten eller læringseffektiviteten. Ud over en effektivitet i undervisningen opnås tillige, at eleverne ikke ser fagene som isolerede fag, men ser samspillet mellem de forskellige fag.

Erhvervsret kan på mange måder være med i et samspil med andre fag. Her følger et eksempel på samspil, hvor der er grundlag for en synergieffekt. Et andet ses i det paradigmatisk eksempel under punkt 5.

Eksempel: En virksomhed er ved at starte op og køber i den forbindelse råvarer, maskiner og ansætter 3 medarbejdere. Hvilke økonomiske og juridiske problemer kan dette medføre:

Hvilke muligheder har virksomhedsejeren for at betale indkøbene?

Hvorledes vil en eventuel långiver reagere?

Hvor vil juridiske problemer kunne opstå?

	Virksomhedsøkonomi b	International økonomi b	Erhvervsret c
Fælles emne: Investeringer/ Finansiering	Her arbejdes med problemstillinger omkring de virksomhedsøkonomiske konsekvenser af manglende investeringer, likviditet og hvordan samfundet kan fremme investeringerne i virksomhederne. Valg mellem alternative investeringsformer. Valg af investering. Budgettering af økonomiske konsekvenser ved investeringen	Her arbejdes med produktion, arbejdsmarked og råvarepriser. pengeinstitutter og rentedannelse	Her arbejdes med problemstillinger vedrørende finansiering, ansættelse og køb. Pantetyper stiftelse og sikringsakter. International privat- og procesret.
Faglige mål	Investering, finansiering, likviditet, budgettering og omkostninger	Forstå og anvende investeringsbegrebet i samfundsøkonomisk forstand - kendskab til mål og midler i finansielle sektor	Forstå og anvende regler i T1 § 37 om ”tilhørs pant” Være klar over at friværdien bliver omfattet af pant i fast ejendom

- Teori og grundbegreber er gennemgået i de respektive fag.
- Fælles introduktion til case,
- Case materialet omfatter opgavekrav for hvert fag.
- Respektive lærere fungerer som vejleder

Forløbene kan naturligt deles op med udgangspunkt i den finansielle sektor og blive gennemført som kundemøder mellem virksomhedskunde/privatkunde og en sælger/rådgiver fra den finansielle sektor.

4. Evaluering

4.1 Løbende evaluering

Det fremgår af læreplanen, at ” Grundlaget for den løbende evaluering er de faglige mål. Gennem individuel vejledning og evaluering opnår eleverne undervejs i det samlede forløb en klar opfattelse af niveauet for og udviklingen i det faglige standpunkt, herunder inddrages

aktiviteter, som stimulerer den individuelle og fælles refleksion over udbyttet af undervisningen.”

Den løbende evaluering skal dels måle elevens kompetencer i forhold til de faglige mål og dels forbedre undervisningen. Endvidere skal den løbende evaluering forholde sig generelt til elevens læringssituation, arbejdsindsatsen, arbejdsbyrden, undervisningens tilrettelæggelse, elevernes indflydelse, holdets arbejdsmåder og lærerens indsats. Den løbende evaluering kan opdeles i en summativ og en formativ evaluering. Den summative evaluering knytter sig til afslutningen af forskellige aktiviteter, mens den formative evaluering finder sted undervejs i og som en integreret del af undervisningen.

4.2 Prøveformer

Det fremgår af læreplanen, at ”Skolen vælger for det enkelte hold én af følgende to prøveformer.

Prøveform a)

Mundtlig prøve på grundlag af et ukendt tekstmateriale og et antal spørgsmål.

Prøvematerialet sendes til censor forud for prøvens afholdelse. Eksaminationstiden er ca. 30 minutter pr. eksaminand. Der gives ca. 30 minutters forberedelsestid.

Eksaminationen former sig som en samtale mellem eksaminand og eksaminator.

Et prøvemateriale må højst anvendes ved tre eksaminationer på samme hold. Hele prøvematerialet skal dække de faglige mål bredt.

Prøveform b)

Mundtlig prøve på grundlag af dels et af eksaminanden selvvalgt emne fra undervisningen og dels et ukendt tekstmateriale med et antal spørgsmål. Prøvematerialet sendes til censor forud for prøvens afholdelse. Eksaminationstiden er ca. 30 minutter pr. eksaminand. Der gives ca. 30 minutters forberedelsestid.

Eksaminationen er todelt.

Den ene del består af eksaminandens præsentation af et selvvalgt emne fra undervisningen suppleret med uddybende spørgsmål fra eksaminator.

Anden del tager udgangspunkt i det ukendte tekstmateriale og former sig som en samtale mellem eksaminand og eksaminator.

Eksaminationstiden fordeles ligeligt mellem de to dele.

Et prøvemateriale må højst anvendes ved tre eksaminationer på samme hold.

Hele prøvematerialet skal dække de faglige mål bredt.”

Prøverne afvikles i øvrigt i overensstemmelse med reglerne i eksamensbekendtgørelsen.

4.3 Bedømmelseskriterier

Af læreplanen fremgår: ”Ved bedømmelsen vurderes det, i hvor høj grad eksaminanden er i stand til at opfylde fagets mål, som de er angivet i pkt. 2.1.

Eksaminanden skal herunder kunne:

- strukturere og formidle fagligt stof
- formulere et fagligt ræsonnement
- diskutere og vurdere erhvervsretlige problemstillinger med anvendelse af fagets metode og terminologi i en virkelighedsnær kontekst.

Der gives én samlet karakter ud fra en helhedsvurdering.”